

## Píše Jakub Sichálek

(E\*forum, 22. 01. 2014)

Poslední životopisná monografie o Janu Husovi vyšla v Čechách před více než padesáti lety (pomineme-li reprint Sedlákovy práce M. Jan Hus z roku 1915, který vyšel v roce 1996). Josef Macek, tehdy čelný marxistický historik a ředitel Historického ústavu, ji koncipoval výslovně populárně vědecky. Kniha Jan Hus (Svobodné slovo 1961) příznačně otevřela ediční řadu Odkazy pokrokových osobností naší minulosti. Byla napsána à thèse – podřízena ideologickým hlediskům. Mackovi, historikovi s nevšedním darem slova, se nicméně podařilo vytvořit poutavý dramatický obraz Husova života a veřejného působení. V dalších desetiletích byli iniciativnější zahraniční badatelé. Ti se nemuseli ohlížet na ahistorické ideologické požadavky. A Josef Macek, chtěl-li psát o Husovi, mohl tak činit leda pro zahraniční odborné publikum, neboť v Čechách počínaje 70. lety nesměl...

Teprve loňský pozdní podzim přinesl, na rok přesně padesát let od druhého vydání Mackovy knihy, nové monografické zpracování Husova „života a díla“, jak zní podtitul věčně pojmenované práce **Jan Hus** (Argo 2013, 320 stran). Těžko bychom hledali povolanějšího znalce Husovy doby, než je autor této monografie, historik **František Šmahel** – jeho bibliografii zdobí desítky pronikavých studií k dějinám husitství, včetně monumentální čtyřdílné syntézy Husitská revoluce (Historický ústav 1993; 2. vyd. Karolinum 1995–1996; německé, upravené vydání 2002), a jeho biografii věnují řada nejprestižnějších mezinárodních i domácích vědeckých ocenění.

Šmahelova kniha podobně jako kdysi ona Mackova necílí primárně na čtenáře-odborníka, je však pojata zřetelně ambiciózněji než Mackovo vyprávění „pro lid“. Šmahelův výklad, stavějící proti sobě v diskurzivně scelených soudech fakta a domněnky, zůstává přesto čtivý a podmanivý. Tu a tam užitý autorský plurál má zcela jiný tón než Mackovo nadužívané „my“. Promyšlená koncepce svazku umožňuje několikerý způsob čtení. Autor nerezignoval na poznámkový aparát, oddíl Vybrané otázky studia jej pomáhá odlehčit a tím pádem i zpřehlednit celý výklad. Neodradí-li čtenáře „petitový“ text, najde mezi Vybranými otázkami studia (v podobě abecedně organizovaného hesláře, s. 261–271) poučení o atraktivních, hojně diskutovaných tématech vztahujících se k Husově osobnosti a jeho působení: přízvisko Hus, spory o Husovo rodiště, Husova podoba, Husova závislost na anglickém reformátorovi Johnu Wyclifovi, Husův podíl na českém biblickém překladu, tajné písmo v Husových listech aj. Věcné vysvětlivky (bylo by možné je ještě rozšířit: sylogismus, promotor, apod.) usnadňují porozumění oborové terminologii, bez které se fundovaný výklad neobejde, dobře volené barevné obrazové přílohy odkazují k vizuální části kultury husitské doby.

Kniha Františka Šmahela nesetrvává jen na poli tradičně zůstaveném historikům. Snaha uchopit Husovo veřejné působení komplexně vede autora k Husovým českým textům, které dostaly přívlastek „literární“ v užším slova smyslu. Ukazuje se zřetelně, že literární historie, či obecněji filologie má vůči Husovu dílu i slovesnosti husitského období narůstající dluh. Nebo platí, že „Husovo literární dílo je součástí dějin teologie [...] Hus je v první řadě náboženský myslitel a reformátor, nikoli slovesný tvůrce“ (Jan Lehár, *La letteratura ceca medievale. Definizione concettuale e struttura evolutiva*, in *La letteratura ceca medievale. Il contributo di Roman Jakobson alla medievistica ceca*. Udine, Forum 2003, s. 33)? Lze jen litovat, že nejlepší znalec češtiny husitského období Jiří Daňhelka (1919–1993) už nestačil napsat svá prolegomena k českým spisům Jana Husa. Nemohla se uskutečnit ani edice interpretačně i atribučně problematického díla *Orthographia Bohemica*, kterou společně plánovali právě Jiří Daňhelka a znalkyně Husovy latiny Anežka Vidmanová (1929–2010).

Svůj výklad František Šmahel končí kapitolou *Dva životy a dvojí žití mistra Jana Husa*, která v chronologicky vedené zkratce sleduje dějepisné i kulturně-politické formování Husova zjevu a odkazu. Součástí příběhu o tom, jak se Hus postupně stává Husem, je tedy nejnověji i tato kniha. Znalou, poutavou, úctyhodnou součástí.